

DU MÅ GJERNE TRØ I GRASET
TETTERE OG BEDRE I ET BOLIGOMRÅDE FRA 1960-TALLET
Forarbeid masteroppgave
Karen Therese Lund - Silje Sandvin

Sammendrag

Masteroppgaven vår tar for seg Havstad på Byåsen i Trondheim. Havstad er et område fra etterkrigstiden da det var boligkrise i Norge. Området er bygd etter den tids idealer med funksjonsdeling, og lys og luft mellom bygningene, i motsetning til de overfylte byene.

Vi ser på muligheten for å fortette og forbedre området som idag er preget av bilbruk og lite fellesskap i nabolaget. For å få til dette spanner oppgaven seg helt fra byplan og ned til den enkelte bolig.

Oppgaven ser både på drabantbyproblematikken og fortettingsbehovet og skal være et innlegg i begge debatter.

- *Silje og Karen*

Karen Therese Lund

e-post: karen.lund@lundi.no / tlf: 958 02 087

Silje Sandvin

e-post: siljesandvin@gmail.com / tlf: 480 65 767

Innhold

Sammendrag	3
Tema: Fortetting	7
Problemstilling	11
Område	15
Oppgave	27
Fremdriftsplan	31
Referanseliste	35

Tema: fortetting

Vi vil bygge innenfor byens grenser og der
jorden allerede er bearbeidet og bebygd.

Fortetting

Byene i Norge er under stadig utvikling. Den store befolkningsveksten som har pågått de siste 100 årene ser ikke ut til å avta. Trondheim har mer enn firedoblet befolkningstallet de siste hundre årene. Den forventede befolkningsveksten ligger på omtrent 100 000 nye innbyggere innen år 2050(1), ifølge prognoser fra Trondheim kommune.

Samtidig som befolkningstallet stiger, øker også behovet for boliger. Etter andre verdenskrig var et av svarene på den store befolkningsveksten å bygge drabantbyer. Dette var store boligområder, bygget utenfor bykjernen. Ofte ble det benyttet lett tilgjengelige områder som dyrket mark. Byene este utover sine grenser, en trend som har fortsatt til i dag.

For å bevare områdene rundt byene våre og den uberørte naturen, vil vi bygge mest og best mulig der jorden allerede er bearbeidet og blitt en del av byen og de bebygde områdene.

Vi foreslår å se på områder som kan utnyttes bedre. Områder som kan utvikles og fortettes.

1: Havstad 1957

2: Havstad 1964

3: Havstad 2015

Problemstilling

Hvordan kan vi utvikle drabantbyer ved hjelp av
fortetting?

Drabantbyer

Drabantbyene i Norge ligger ofte plassert mellom bykjernen og utkanten av byen. De er bygget etter idealer i den gjeldene tida, funksjonsdeling og hagebyer, og ofte på uberørte områder, som skogsområder eller dyrket mark utenfor byen. Byggingen skjedde for å imøtekomme den store befolkningsveksten i etterkrigstida.

Tanken var at drabantbyene skulle være områder som var sunnere enn de trange kårene som var i de gamle byene. Boligene ble bygget som høye blokker slik at de skulle ha nok lys, luft og avstand mellom seg. Funksjoner som industri, arbeid, transport og bolig ble adskilt med store grønne områder. Intensjonene med drabantbyene var å gi alle, uansett bakgrunn og økonomi, et godt bomiljø. I teksten ”Fra framtidshåp til betonghelvete på Ammerud” (3) beskrives ideen om at gode omgivelser påvirker mennesker: ”Dermed ville også beboerne bli formet av sine omgivelser, og bli lykkelige og produktive medlemmer av samfunnet.”

Selv med gode intensjoner har områdene blitt kritisert helt fra planlegging på 60- og 70-tallet og

frem til i dag. Christian Norberg-Schulz omtaler drabantbyene rundt Oslo som stedløse i boken ”Mellom jord og himmel” (2). Han savner de grunnleggende elementene som han mener finnes i de europeiske byene: ”gater som er preget av variasjon og enhet, plasser som samler og konsentrerer, og primære byggverk som betinger disse rommene”. Andre kritikere mener at de høye husene og de store områdene fører til mistrivsel og fremmedgjorte mennesker(2).

Drabantbyene er både blitt kritisert og elsket. Ideene har blitt lagt til grunn, kritikken er sagt. Vi vil bli kjent med hva slags steder dette er og ikke glemme at det bor alle slags mennesker der, både unge og gamle, barn og dyr. Folk har vokst opp på disse stedene, noen har flyttet ut og noen tilbake. Det vil også tyde på at vi har ulik oppfatning av hva som gjør et sted godt. Vi må finne ut hvilke kvaliteter vi bør ta med oss videre i arbeidet, og hva som trenger fornyelse.

Hvordan kan vi utvikle drabantbyer ved hjelp av fortetting?

Område

Undersøkelse og valg av boligområde til
masteroppgaven.

Byåsen - Trondheim

Byåsen i Trondheim var en del av Strinda kommune som ble innlemmet i Trondheim i 1964 (5). Byåsen var i hovedsak et område med landbruk og natur før det utover 1900-tallet kom ny bebyggelse. I forbindelse med boligkrisen som oppsto i etterkrigstiden ble det bygget ut flere større boligområder på byåsen i Trondheim.

På bildene til høyre ser man veksten til Trondheim. Fra å være avgrenset av Nidelva til å vokse utover sine grenser. Med privatbilismen på 1960-tallet ble det enklere å bo utenfor bykjernen og byen kunne vokse mer i areal.

Etter å ha besøkt tre boligområder i drabantbyer på Byåsen, har vi valgt ett av de for videre arbeid i vår masteroppgave. Videre følger en beskrivelse av boligområdene og til slutt begrunnelse for valg av område.

1846

1909

1954

Havstad

Situasjonskart Havstad.

Område 1: Øvre Havstad borettslag, Havstad borettslag, Havstadtunet borettslag, Havsteinaunet borettslag og Karolinerveien borettslag - Havstein drabantby

På en grå og regntung dag tar vi femmern opp til Johan Falkbergets veg. Fire blokker på fire etasjer, den øverste inntrukket, møter oss. Grårosa i tonen. Vi vandrer langs Karolinerveien. Lite mennesker. Det er lørdag før kl ti. En bil kjører på veien. Hjemmehjelpen. Det er mye asfalt og parkering. Bilen regjerer over uteområdene. Vi går oppover mellom husene. Fargene endrer seg og fasadene blir lysblå. Mengden asfalt minker, det grønne får sin plass. En forventning om et grått område, blir en opplevelse av et fargerikt og grønt sted. Mellomrommene mellom byggene går fra å være store og golde, til gode og trygge, avhengig av terrenget, avstanden mellom byggene, og hva som ligger mellom de.

Karolinerveien borettslag.

Hallset Vestre og Østre

Situasjonskart Hallset vestre og østre.

Område 2: Vestre og Østre Hallsetvangen - Hallset drabantby

Regnet pøser, men på Hallset kan de likevel tørke klær i friluft. Byggene fremstår helhetlige. Treetasjes lameller. Kopiert opp i flere eksemplarer, men satt sammen på en slik måte at de danner rom mellom seg. De er plassert slik at de sammen danner flere tun. Alle i samme fargesammensetning, beige og to nyanser av lyseblått. Stedet føles bedre planlagt for mennesker enn området rundt Karolinerveien på Havstein.

Byggene på Hallset vestre og nordre.

Hallset Nordre

Situasjonskart Hallset Nordre.

Omårde 3: Hallset Nordre - Hallset drabantby

Forbi Migosenteret langs Selsbakkvegen og ned mot Nidelva ligger en annen del av Hallset. Større bygg, sterke i fargen, gule og oransje. Liggende i skrått terreng. Rommet mellom blokkene føles trangere. Selv om disse blokkene er like høye som de på Havstein er mellomrommet mellom de ca femten meter mindre. Vil det bli for trangt om man bygger nye bygg mellom?

Hallset Nordre.

Valg av område

Etter å ha vært på de tre stedene med noe lignende karakter velger vi Havstad som område for masteroppgaven.

Der bebyggelsen i de to boligområdene på Hallset er homogen og ryddig plassert, enten i tunform eller i relativt tett lamellstruktur, er bebyggelsen her friere i uttrykk og ligger friere i landskapet. Det er større variasjon både i karakter og

størrelse i mellomrommene her enn på Hallset. Mulighetene for forbedring og fortetting synes derfor større.

Valget av dette området gir mulighet for å lage en masterplan og deretter se nærmere på enkelte av situasjonene som blir dannet mellom lamellene. Ett mellomrom kan være egnet til utvikling, mens andre mellomrom kanskje bør få stå i fred.

Oppgave

Vi vil se på mulighetene for å forbedre
områdene mellom lamellbebyggelsen på Havstad
med å tegne nye boliger.

Havstad

Drabantbyen Havstein i Trondheim består av flere typologier og boligområder. Vi tar for oss lamellbebyggelsen på Havstad.

Vi vil se på ulike strategier og de eksisterende kvalitetene og utfordringene, for å gi et forslag til hvordan vi best mulig kan utvikle dette området med nye boliger. Man bør også se på muligheter for kombinasjoner av strategier. Oppgaven bør ta hensyn til det eksisterende boligområdet og ta vare på de kvalitetene som er der. Samtidig ta tak i og forbedre det som ikke er like bra.

Oppgaven tar for seg fortetting i Karolinervegen, Havsteinaunet, Havstadtunet, Havstad og Øvre Havstad borettslag, men er ikke bare en lokal utviklingsoppgave. Den ser ikke bare på problemstillingen her, men er et debattinnlegg til tilsvarende prosjekter.

I masteroppgaven vil vi tegne en overordnet plan for området samt planer for delområder. Her skal vi også tegne ut boliger. Masteroppgaven skal ta for seg enkelte boligprosjekter, men også vise helheten i det valgte området.

6: Havstad flyfoto fra Adressavisen 18.11.1977

Fremdrift

Fremdriftsplan for diplomoppgaven

Fremdriftsplan

Uke 49 - 51 FORARBEID	Uke 52 - 3 INFO	Uke 4 - 7 IDÉ	Uke 8 - 11 OMRÅDEPLAN	Uke 11 - 15 BYGNING	Uke 16 - 19 DETALJ
<p>Mål: Presetere oppgaven, velge sted. Starte på informasjonsinnhenting, litteratur osv</p> <p>Material: Forarbeidet</p> <p>Frister: 07.12.16 Innlevering av forarbeid til veileder for godkjenning</p> <p>15.12.16 Justert forarbeid godkjennes av veileder</p> <p>15.12.16 Uttak av masteroppgave</p>	<p>Mål: Innhente informasjon om borettslagene, finne ut hvilke kvaliteter det er verdt å ta vare på og hvor det er behov for utvikling og fornying.</p> <p>Material: Informasjonsinnhenting Lese seg opp på relevant litteratur. “Byer for mennesker” Jan Gehl ” The Death and Life of Great American Cities” Jane Jacobs ”Bokvalitet i by” Sintef. Kvaliteter og utfordringer Modell av dagens lammeler (skala 1:200)</p>	<p>Mål: I denne fasen vil vi jobbe i modell og tegninger på et overordnet nivå, (skala 1:500) og teste ut ulike strategier for å forbedre og fortette området. En diskusjon og uttesting av typolologi kommer inn her.</p> <p>Material: Tegninger og skissemodeller i 1:500</p>	<p>Mål: Gå for en eller flere av ideene fra idéfasen og utforske de i skala 1:200 der man ser på valgte situasjoner på området. Samtidig gå inn i enkeltsituasjoner i skala 1:100 - 1:50 der man ser på spesifikke boliger på valgt område.</p> <p>Material: Modell og tegninger 1:200 Boligplaner 1:100-1:50 Skissemodeller 1:100-1:50 Tegninger i alle skalaer til midtgjennomgang.</p> <p>Frister: 09.03.17 Midtsemester</p>	<p>Mål: Presetere prosjektet og ta valg. Tydeliggjøre og tegne ut prosjektet: hvordan forklare prosjektet best?</p> <p>Material: Ferdigstilte modeller Oversikt over presentasjonsmaterialet. Gjennomtegnet prosjekt.</p> <p>Frister: 21.04.17 Forarbeid leveres Studieavdelingen</p> <p>21.04.17 Innlevering av materiale til utstillingskatalog</p>	<p>Mål: Ferdigstille alt materiale så det er klart for plansjen.</p> <p>Material: Overordnede planer. Formidling av oppgave. Plan, snitt, fasader Visualiseringer Modeller i både stor og liten skala. Fra byplan til bolig. (1:2000 - 1:50) Prosesshefte.</p> <p>Frister: 12.05.17 Innlevering masteroppgave</p>

Referanser

Litteratur og illustrasjoner

Litteratur

1: Eiksund, S. Befolkningsutvikling og boligbehov 2014-2050. Trondheim: Byplankontoret; 2014. Notat til kommuneplanmelding 2014-50

2: Biørnstad, Lasse. Fra framtidshåp til betonghelvete på Ammerud, Forskning.no; 23.05.14 (03.11.2016) tilgjengelig fra: <http://forskning.no/arkitektur-historie-hus-og-hjem/2014/05/fra-framtidshap-til-betonghelvete-pa-ammerud>

3: Norberg-Schulz, C. Mellom Jord og Himmel. 2.utg. Oslo: Pax Forlag A/S;1978.

4: Rørtveit, H. N. Genialt planlagt? drabantbyen som hjem i spennet mellom boligfaglige idealer og levende landskap. Trondheim: NTNU Geologisk institutt; 2015

5: Rosvold, K. Trondheim [Internett]. Norge: Store norske leksikon; [hentet 2017-03-23].Tilgjengelig fra: <https://snl.no/Trondheim>

Annen relevant litteratur vi bør se på i infofasen av masteroppgaven:
Jane Jacobs ”The Death and Life of Great American Cities”
Morten Sjaastad/Torbjørn Hansen. ”Bokvalitet i by”
Jahn Gehl ”Byer for mennesker”

Illustrasjoner

1: 1957 Havstein, Norge i Bilder, historiske foto

2: 1964 Havstein, Norge i Bilder, historiske foto

3: 2015 Havstein, Norge i Bilder, flyfoto

4: Grankvist, R. 300 år med Cicignon. 1.utg. Trondheim: Trondheim kommune; 1981

5: Situasjonsplan, Øvre Havstad og Karolinervegen, Byarkivet DORA

6: Flyfoto fra Adressavisen 18.11.1977

Øvrige illustrasjoner og foto tilhører Karen Therese Lund og Silje Sandvin

Karen Therese Lund
e-post: karen.lund@lundi.no / tlf: 958 02 087

Silje Sandvin
e-post: siljesandvin@gmail.com / tlf: 480 65 767

